

Meerbegaafdheid op de Andreashof
koersplan

Inhoud

1. Visie wat betreft meerbegaafdheid	2
2. Missie wat betreft meerbegaafdheid.....	2
3. Wat is meerbegaafdheid	2
4. Kenmerken meerbegaafde leerlingen.....	2
5. Signalering meerbegaafdheid.....	3
6. Onderpresteren.....	4
a. Sociaal- emotionele ontwikkeling	4
b. Faalangst.....	4
c. Dyslexie.....	4
d. ADHD	5
7. De huidige schoolpraktijk	5
8. Ons toekomstig onderwijs aan meerbegaafde kinderen	6
a. Versnellen.....	6
b. Compacten	7
c. Verrijking	7
d. Afspraken.....	7

1. Visie wat betreft meerbegaafdheid

De betrokkenheid van kinderen en hun welbevinden staan centraal binnen de school.

De kinderen verdienen een ononderbroken ontwikkeling, waarin de omgeving en voorzieningen een stimulerende werking hebben.

Naast de kernvakken vinden we een goede sociale, culturele en gezonde ontwikkeling belangrijk. Sport en cultuureducatie zorgen er samen voor om competenties te ontwikkelen, die in de huidige maatschappij belangrijk zijn. We denken hierbij aan: creativiteit, flexibiliteit en het vermogen te kunnen reflecteren op jezelf en op anderen.

We vinden dat kinderen hun talenten moeten kunnen ontdekken en ze ook kunnen ontwikkelen.

2. Missie wat betreft meerbegaafdheid

We willen een klimaat scheppen, waarbij ieder kind met zijn achtergrond geaccepteerd wordt.

Een goed pedagogisch klimaat is de basis voor het verkrijgen van acceptatie en goede resultaten.

De professionals kunnen voor ieder kind onderwijs op maat aanbieden en steken in op een brede talentontwikkeling. Zij begeleiden de kinderen in hun schoolloopbaan, maar ook in een groter maatschappelijk geheel. De kinderen kunnen zich zo ontwikkelen tot sociale, zelfredzame, actieve burgers die nu en later kunnen participeren in de samenleving.

3. Wat is meerbegaafdheid

Soms wordt meerbegaafdheid gelijkgesteld aan een hoge intelligentie. Dit is een belangrijk aspect ervan, maar zeker niet het hele verhaal. Een meerbegaafd kind is in meerdere opzichten “anders” dan de meeste kinderen. Het is niet beter of slechter, maar zit wel anders in elkaar. Het meerbegaafde kind heeft daarom andere dingen nodig om zichzelf optimaal te kunnen ontplooiën. De wetenschappers zijn er wel over eens dat intelligentie de basis van meerbegaafdheid vormt, er kan echter ook sprake zijn van muzikale, sociale of lichamelijke begaafdheid. Naast de vorm van begaafdheid spelen persoonlijkheids- en omgevingskenmerken ook een essentiële rol of een kind tot uitzonderlijke prestaties komt.

Een eenduidige definitie van de term meerbegaafdheid bestaat (nog) niet.

Meerbegaafdheid lijkt in basis aangeboren te zijn. Er zijn aanwijzingen dat het zenuwstelsel van een meerbegaafd kind makkelijker en sneller nieuwe verbindingen kan maken.

Met meerbegaafde kinderen is niets mis, maar zij zijn wel anders dan de meeste andere kinderen. Er bestaan, helaas, veel vooroordelen over het meerbegaafde kind (en zijn ouders). Zo zullen deze kinderen wel gepusht worden door de ouders.

Een meerbegaafd kind hoeft niet per definitie in elk schoolvak goed te zijn en hoeft niet altijd als beste leerling van de klas naar voren te komen. Er zijn kinderen die niet op willen vallen en zich dus aan het niveau van de klas aanpassen. Onderpresteren kan o.a. hierdoor ontstaan.

4. Kenmerken meerbegaafde leerlingen

1. IQ score van boven de 130
2. Leereigenschappen
 - Is snel van begrip
 - Maakt grote denk – en leerstappen
 - Beschikt over een goed geheugen
 - Heeft een brede algemene interesse en kennis
 - Is in staat geleerde kennis toe te passen
 - Is in staat nieuwe kennis te integreren met oude kennis

- Beschikt over een groot analytisch vermogen
- 3. Persoonlijkheidseigenschappen
 - Is taalvaardig en kan spelen met taal
 - Komt met creatieve en originele oplossingen
 - Is geestelijk vroegrijp
 - Houdt van uitdagingen
 - Beschikt over een groot doorzettingsvermogen
 - Is op een gezonde manier perfectionistisch ingesteld
 - Is veelal een intuïtieve denker
 - Heeft behoefte aan een hoge mate van autonomie
 - Beschikt over het vermogen tot (zelf)reflectie
 - Is sociaal competent

5. Signalering meerbegaafdheid

De eerste signalering van een eventueel meerbegaafd kind kan plaats vinden bij het intakegesprek. Ouders kunnen aangeven dat hun kind al ver in zijn/haar ontwikkeling is. De leerkracht observeert het kind gedurende een tweetal maanden. Hierbij wordt vooral gelet op:

- Schoolbeleving
- Oriëntatie in de ruimte
- Motorische ontwikkeling
- Wereld- en lichaamsverkenning
- Taal/denken
- Rekenen
- Zelfstandigheid
- Sociaal-emotioneel functioneren

Bij vermoeden van meerbegaafdheid wordt een signaleringsprotocol gehanteerd. Dit vermoeden kan gebaseerd zijn op:

- Hoge A scores bij de CITO
- Intelligentie onderzoek
- Observaties in de klas
- Observaties van de ouders

De signaleringslijsten, die we gebruiken zijn de SIDI lijsten. Deze worden in het midden van het schooljaar voor alle kinderen ingevuld, door de leerkracht. Bij een onverwachte signalering wordt de IBER ingeschakeld.

Uit een ingevulde observatielijst kunnen de volgende gegevens gehaald worden:

1. Leer- en persoonlijkheidseigenschappen
2. Werk- en leerstrategieën
3. Prestatiemotivatie
4. Perfectionisme
5. Sociaal functioneren
6. Zelfbeeld
7. Faalangst
8. Onderpresteren

6. Onderpresteren

Onderpresteren kan de volgende zaken als oorzaak hebben:

a. Sociaal- emotionele ontwikkeling

De sociale ontwikkeling betreft de manier waarop een kind leert om te gaan met anderen en hoe het leert om te gaan met de manier hoe anderen hem benaderen. Vragen als “Wat verwacht ik van die ander” en “wie ben ik in relatie tot die ander” spelen hierbij een rol. Het is dus belangrijk dat een kind herkenning vindt bij de verwachtingspatronen van andere kinderen.

De emotionele ontwikkeling wordt bepaald door vragen als “Wie ben ik”, “wat ben ik”, “waar liggen mijn grenzen”. De antwoorden vinden zij in relatie met anderen in hun omgeving. Sluit die omgeving niet aan bij zijn ontwikkelingsniveau, dan vindt het kind niet de juiste antwoorden op die vragen.

Het meerbegaafde kind heeft voor een goede sociaal- emotionele ontwikkeling nodig:

- a. Een veilige omgeving
- b. (H)erkenning van zijn meerbegaafdheid
- c. Mogelijkheid tot onderlinge (h)erkenning

b. Faalangst

Faalangst heeft te maken met de ontwikkeling van een gezond zelfbeeld en zelfvertrouwen.

Meerbegaafde kinderen hoeven zich vaak niet in te spannen om tot goede resultaten te komen. Dit kan tot gevolg hebben:

1. Ze spannen zich niet in en ervaren hun prestaties niet snel positief.
2. Ze leren zich niet in te spannen, hierdoor vermindert het vermogen om goed geconcentreerd te kunnen werken.
3. Ze leren geen werk- en leerstrategieën, doordat ze zich niet hoeven in te spannen om tot resultaten te komen.
4. In de basisschool leren ze niet met faalervaringen om te gaan. Hierdoor ontstaat een ongezonde vorm van perfectie. Er mag niets mislukken.

Tips om deze faalangst te voorkomen:

- a. Maak als leerkracht duidelijk wat je van het kind verwacht en of zijn resultaten goed of voldoende zijn.
- b. Het is belangrijk dat een leerkracht een receptieve houding aanneemt. Op deze manier kun je de verwachtingen bijsturen, als je laat merken dat je veel verwacht is dit niet meer mogelijk.
- c. Leg uit dat er een plan van aanpak gemaakt moet worden
- d. Ondersteun de leerling tijdens het proces, let op werk strategieën.
- e. Evaluatie van het gemaakte werk is belangrijk. Hierbij wordt niet alleen op het product, maar ook op het proces gelet.

c. Dyslexie

Door hun meerbegaafdheid kunnen deze kinderen lang hun dyslexie verbergen. Pas heel laat in hun schoolcarrière wordt dyslexie vastgesteld.

Signalen van dyslexie bij meerbegaafde kinderen zijn:

1. In groep 1/ 2 een zeer goede verbale ontwikkeling. De ontwikkeling op het gebied van tijd en ruimte blijft achter bij de verwachtingen. Het kind mijdt de leeshoek.
2. In groep 3 start het kind enthousiast aan het leesproces. De lees en spellingsontwikkeling blijft achter, het lijkt of het kind de moeite niet neemt om klank onzuivere woorden goed te schrijven.
3. In groep 4 grote problemen bij het leren van de tafels. Kinderen met dyslexie hebben vaak automatiseringsproblemen. Bij meerbegaafde kinderen wordt dit nog versterkt door de hekel die zij hebben aan herhaling.

4. Het kind kan signalen af gaan geven, dat de stof te moeilijk wordt. Er wordt te veel automatisering en schriftelijke productie gevraagd, hierdoor kan er zelfs een beeld van een zwakke leerling ontstaan.

Tips voor het omgaan met dyslexie:

- a. Maak gebruik van hun natuurlijke leergierigheid
- b. Leer ze kruisverbanden te leggen tussen nieuwe en oude kennis
- c. Beperk de hoeveelheid geschreven productie
- d. Neem toetsen eventueel mondeling af
- e. Bied het werk op groot letterformaat aan
- f. Zorg voor een rustige bladspiegel

Zie ook ons dyslexie protocol.

d. ADHD

Er zijn veel overeenkomsten in signalen tussen meerbegaafdheid en ADHD. Het herkennen van meerbegaafdheid wordt hierdoor bemoeilijkt.

De overeenkomsten tussen beide zijn:

1. Weinig doorzettingsvermogen.
Bij ADHD komt dit voor bij taken die niet direct tot resultaat leiden, terwijl bij meerbegaafden dit verschijnsel voorkomt bij taken die zij niet belangrijk vinden.
2. Concentratieproblemen
Bij ADHD door de vele prikkels, bij meerbegaafden zien we de problemen als zij taken moeten uitvoeren die zij niet interessant vinden.
3. Acceptatie van gezag en autoriteit.
Bij meerbegaafden lijkt dit voor te komen omdat zij autoriteit ter discussie durven te stellen en gezag "verdient" moet worden.
4. Het opvolgen van regels.
Een kind met ADHD heeft moeite om deze op te volgen, een meerbegaafd kind zet vraagtekens bij de regels en vraagt om uitleg.

Tips voor het omgaan met meerbegaafde ADHD ers

- a. Zorg voor een rustige werkplek
- b. Breng structuur aan in de dagtaak
- c. Check of de leerling de opdracht heeft begrepen
- d. Laat de leerling taken voor zichzelf verbaliseren.
- e. Ga soepeler met de tijdsdruk om.

7. De huidige schoolpraktijk

We zijn een klassikale school, waarbij tijdens de instructie rekening gehouden wordt met het niveau van de kinderen.

Afspraken met betrekking tot meerbegaafde kinderen, waar we nu mee werken zijn:

1. Kinderen met minimaal twee keer een hoge A score op hun Cito-toets komen in aanmerking voor speciaal werk.
2. Dit werk bestaat bij rekenen uit:
 - a. het werken met compacten.
 - b. het maken van de helft van de taak en daarna rekentijger of plustaak rekenen.
 - c. het vooraf afnemen van de methodetoetsen en die onderdelen die niet beheerst worden laten maken.
3. Voor kinderen vanaf groep 7, die goed zijn in taal is er de mogelijkheid van Spaanse les. De leerkracht en ib'er bepalen wie hier voor in aanmerking komt.
4. Kinderen kunnen worden doorgetoetst met de methode toetsen of Cito om te bepalen hoe ver ze zijn.

5. Versnellen (twee groepen in een jaar doen) gebeurt in overleg met ouders, SPOW (samenwerkingsverband), ib'er en leerkrachten. Hierbij is naast de intellectuele ontwikkeling ook de sociaal-emotionele ontwikkeling een belangrijk onderwerp.
6. Kinderen kunnen ook op een vakgebied versnellen, ook hier geldt hetzelfde overleg.

8. Ons toekomstig onderwijs aan meerbegaafde kinderen

a. Versnellen

Een vorm van versnellen is een vervroegde doorstroming. Hieronder verstaan we dat een leerling eerder naar een volgende groep gaat, dan gebruikelijk is.

We vinden het belangrijk dat kinderen in dezelfde groep bij hun leeftijdgenoten blijven. Zeker in de bovenbouw en in het voortgezet onderwijs wordt het moeilijker voor versnelde leerlingen om zich in de groep op hun plaats te voelen. De sociale en lichamelijke ontwikkeling past niet goed bij de leerlingen die een jaar of meer ouder zijn.

Meerbegaafde kinderen kunnen binnen de groep mede zorgen voor een betere ontwikkeling van de hele groep. Voor leerkrachten dan wel de taak om hen die kans ook te geven. Differentiatie moet via vragenstellen ook bij de zaakvakkengebeuren. Natuurlijk moeten zij binnen de groep wel uitgedaagd blijven. We gebruiken hiervoor "levelwerk".

Versnelling kan als uitzondering plaats vinden, hierbij wordt vooraf goed naar "ZIEN" gekeken en laten we ook het kind een welbevinden lijst invullen.

Manieren om vervroegde doorstroming te realiseren

1. Een groep overslaan. Dit is mogelijk wanneer blijkt dat er een ruime (van ongeveer een jaar) didactische voorsprong is op zijn groepsgenoten.
2. De leerstof van twee jaren in een jaar laten maken, dit kan door het werken met compacten.

Overwegingen bij de besluitvorming

Bij de afweging wel of niet versnellen maken we gebruik van een aantal criteria.

1. Is er sprake van meerbegaafdheid
2. Is er sprake van een brede didactische voorsprong
3. Zijn er al eerdere aanpassingen in de leerstof geweest
4. Zijn er risicofactoren die een mogelijke belemmering kunnen vormen
5. Is er sprake van een gediagnosticeerde leerling en/of gedragsstoornis
6. Gaat het om een "vroeg" leerling
7. Is de leerling al eerder vervroegd doorgestroomd
8. Hoe staan de ouders t.o.v. vervroegde doorstroming
9. Wat is de mening van de leerling
10. Is er voldoende begeleiding in de huidige en toekomstige groep
11. Is het pedagogische klimaat in de ontvangende groep goed.

Vorbereiding en nazorg bij vervroegde doorstroming

Bij de voorbereiding is het belangrijk de leerstof zo in te richten dat de leerling geen hiaten oploopt in het leerproces.

Er moet een geleidelijke overgang komen naar de nieuwe groep. Hierbij moet vooraf een plan worden gemaakt hoe die overgang verloopt. Dit moet zowel voor de leerling als de ouders duidelijk zijn. Dit is belangrijk zodat de leerling niet het gevoel krijgt nergens meer bij te horen, niet in de eigen

groep maar ook niet in de ontvangende groep. Deze periode moet duidelijk afgebakend zijn en een goede opbouw hebben.

Bij de nazorg wordt vooral gelet op het welbevinden in de nieuwe groep. Zijn /haar leerontwikkeling moet goed gemonitord worden, zodat het moment voor verdieping goed gekozen wordt.

b. Compacten

Op de Andreashof verstaan we onder compacten een vorm van differentiatie in het leerstofaanbod, dat maakt dat er verschillen gaan ontstaan tussen leerlingen in de manier waarop zij de reguliere leerstof verwerken.

Het is een goede methode om aan de behoeften van meerbegaafden te voldoen. De instructiemomenten worden verminderd, veel herhalings en oefenstof kan worden overgeslagen. Het compacten kan worden toegepast tijdens de instructiefase en de verwerkingsfase. Bij de evaluatie is het belangrijk voor de meerbegaafde leerling te bespreken hoe het leerproces verlopen is.

c. Verrijking

Door het werken met compacten is de leerling eerder klaar met de reguliere leerstof. De tijd die "over" blijft kan worden in gezet met verrijkingsstof. Dit kan verdiepingsstof zijn, de leerling krijgt een verdieping van de reguliere leerstof. Hij leert dan meer over dit onderwerp, wat in de kerndoelen staat.

Een andere vorm van verrijking is verbredingsstof. De leerling krijgt leerstof aangeboden, die buiten de reguliere kerndoelen valt.

Voor deze verrijking gebruiken we het materiaal van "levelwerk".

d. Afspraken

Voor het schooljaar 2014-2015 gaan we met de volgende afspraken werken:

- Afhankelijk van de CITO scores en de gegevens van de overdracht worden er in de groepen 5 t/m 8 door de leerkracht een aantal kinderen geselecteerd voor het werken met "levelwerk". Ander werk voor deze kinderen is te vinden op internet bij de "Acadin projecten" en de kunstlessen van Marga.
- In de groepen 4 t/m 8 worden de signaleringslijsten van het SIDI afgenomen bij alle leerlingen, dit gebeurt in de maand maart. Eventueel worden er bij enkele kinderen ook nog de diagnose vragenlijst afgenomen, dit als er een ander beeld uit de antwoorden van de signaleringslijst komt als wat we in de klas zien.
- In september is er een bijeenkomst voor de leerkrachten, waarop informatie over levelwerk gegeven wordt.
- Enkele dagen verdeeld over het jaar wordt er met de kinderen gesproken over het proces en de inhoud van het werk. Ook worden er contactmomenten gezocht met de leerkrachten om hun ervaringen met levelwerk te horen.
- Binnen de organisatie van de school moet gezocht worden naar een manier om het materiaal voor de kinderen bij ieder blok uit te zoeken en klaar te zetten.
- In oktober/november wordt er een bijeenkomst gehouden over de organisatie van het werken in de groep. Wat werkt goed. Het is de bedoeling dat we van elkaar leren. Dit gaan we gedurende het jaar nog enkele keren doen. Aan het eind van het schooljaar willen we komen tot afspraken over de organisatie in de school en in de klassen.
- Aan het eind van het schooljaar vindt er een evaluatie plaats en worden afspraken geborgd.